

Hbo denkt alleen nog maar in 'competenties'

Dat studenten zelf mogen aangeven hoe ze hun vaardigheden opdoen, moet wel leiden tot minder onderwijskwaliteit.

Jan Willem Bruins

hogeschooldocent, voorzitter
Vereniging Medezeggenschap
Hogescholen

Hoe groot is het kwaliteitsprobleem van het hoger beroepsonderwijs? Volgens de inspectie gaat het om enkele opleidingen van een paar hogescholen, al zou het mogelijk zijn dat er bij veel meer opleidingen problemen zijn.

Ik vrees dat de kwaliteitsproblemen op veel grotere schaal voorkomen. De onderwijsinspectie mist tot nu toe een belangrijk aspect. Er is een directe relatie tussen de daling van het niveau en een onjuist onderwijsmodel: het competentiegericht onderwijs dat op bijna alle hogescholen de laatste jaren is ingevoerd.

De inspectie constateert zelf ook dat de meeste 'zorgelijke' afstudeertrajecten gebruik maken van het toetsen van competenties. Studenten mogen 'beroepsproducten' die zonder begeleiding van de hogeschool zijn verzameld in een 'portfolio', omruilen voor studiepunten. Deze vorm van toetsing heet formeel 'het erkennen van eerder verworven competenties (evc's)'. Daarover constateerde de onderwijsinspectie in 2009 ook al dat dit vrijwel nergens tot een adequate vorm van toetsing leidde.

Hoe is wel verklaarbaar waarom competentiegericht onderwijs tot niveaudaling leidt. Het competentiedenken is afkomstig uit de Amerikaanse organisatiepsychologie. Met name bij werving- en selectieprocedures is het handig om in enkele ruim geformuleerde criteria de kwaliteiten van een kandidaat te beschrijven. Een competentie beoogt zowel kennis, vaardigheden als hou-

Op veel hogescholen wordt soms maar 8 uur per week lesgegeven.

Zet kennis weer centraal en toets landelijk

dingsaspecten weer te geven. In die zin is er met een competentie niets mis. In de praktijk overheerst bij competenties echter de nadruk op (gepsychologiseerde) vaardigheden.

Inmiddels zijn competenties overal in het hbo vrijwel het enige orderingsprincipe voor het onderwijsprogramma en het enige criterium voor toetsing. Kennis als pijler van goed onderwijs is uit zicht geraakt.

Essentie van het probleem is dat er nooit een directe en vakinhoudelijke relatie bestaat tussen zo'n competentie en de benodigde kennis. Competenties kunnen ook wel op andere

wijzen 'behaald' worden dan via het volgen van vaklessen en vaktentamen. Dus is op de meeste hogescholen drastisch bezuinigd op het aantal lesuren.

Op veel hogescholen wordt soms maar 8 à 9 uur per week college gegeven. In portfolio's verzamelde praktijkopdrachten en 'beroepsproducten' kwamen er voor in de plaats. Het beoordelen van zo'n portfolio wordt doorgaans niet gedaan door vakdocenten, maar door 'assessoren' die in een gesprek met de student vaststellen of de competenties behaald zijn.

Een rondgang langs de websites van hogescholen leert dat 'persoonlijke leerroutes op basis van competenties' veel voorkomen. Bijvoorbeeld: 'Door te werken aan je competenties, leer je snel je sterke punten kennen. Je geeft in je persoonlijk ontwikkelplan aan hoe je de competenties wilt halen die nodig zijn voor je toekomstige beroep.'

Het is precies dit principe dat de door de inspectie bekritiseerde afstudeertrajecten hebben gehanteerd. Dat studenten zelf mogen aangeven hoe ze hun competenties willen halen, moet wel leiden tot een daling van het kwaliteitsniveau. Niemand kan nu eenmaal van studenten verwachten dat zij overzicht hebben over de *body of knowledge* die hoort bij hun opleiding. Niemand kan verwachten dat studenten zelfstandig hun kennishiaten opsporen en deze vrijwillig aanvullen.

Herstel is mogelijk. Kennis weer centraal zetten, landelijk toetsing. Dan kan het peperdure en nu opnieuw door de mand gevallen stelsel van toezicht door middel van 'accreditatie' afgeschaft worden.